

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofdredactie: P. H. Schmitz S. J., Ignatius College Valkenburg (L.) Telef. 35. **Mederedacteuren:** te Maastricht: Jos. Cremers, Hertogsingel 10; J. Pagnier, Alex. Battalaan; G. H. Waage, Prof. Roerschstr. 4; te Beek (L.): F. J. H. M. Eyck. **Drukkerij** v.h. Cl. Goffin, Nieuwstr. 9, Maastricht. Tel. 45.

Verschijnt **Vrijdags** voor den eersten Woensdag der maand en wordt den Leden van het **Natuurhistorisch Genootschap in Limburg** gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 3.60 per jaar, afzonderlijke nummers 30 cent. Auteursrecht voorbehouden. ◆◆◆◆◆

INHOUD: Aankondiging Maandelijksche Vergadering. — Nieuwe Leden. — Verslag van de Jaarvergadering gehouden op 31 Augustus 1926 te Heerlen. — Verslag van de Geologische Excursie op 31 Augustus 1926 door F. H. van Rummelen. — G. H. Waage. De Beekprik (Lampetra planeri Bloch. — Ir. F. Kurris. Bijdrage tot de kennis van het Limburgsche krijt. Over de vuursteen. VII. — H. Schmitz, Klassifikation der Phoriden und Gattungsschlüssel. ◆◆◆◆◆

Maandelijksche Vergadering
op WOENSDAG 6 OCT. 1926
in het Natuurhistorisch Museum,
precies om 6 uur.

NIEUWE LEDEN.

H. J. Venema, Jan Lutmastraat 29, Groningen; C. A. J. de Groot, Gasthuisstraat C 314a, Kaatsheuvel; Walt. Heys, Hoofdstraat B 366, Kaatsheuvel; Kees Verwiël, Hotel, Waalwijk; A. Wetzels, Oud-Hoofdopzichter Staatsmijnen, Valkenburg; Henri Dieteren, Oud-Hoofd der School, Reynaldstr., Valkenburg; H. M. Kengen, Oud-Dir. R. K. Handelsschool, 2de Constantijn Huygensstr. 61 h, Amsterdam; Pierre Vissers, Bouwkundige, Reynaldstraat, Valkenburg; Arnold Maassen, v. Hasseltkade 2, Maastricht.

VERSLAG VAN DE JAARVERGADERING GEHOUDEN OP 31 AUG. '26 TE HEERLEN.

Aanwezig: Mevr. J. W. van Iterson-Rotgans en de Heeren: Jos. Cremers, D. Frees, J. C. Rijk, H. Wijsen, N. v. d. Gugten, H. Lintjens, F. van Rummelen, M. van Mulken, H. Goffin, P. Peters, C. Blankevoort, J. Pagnier, H. Versterren, H. v. Bersen, Dr. Beckers, H. Schmitz en G. H. Waage.

Met een hartelijk woord van welkom, speciaal aan Mevr. v. Iterson, opent de **Voorzitter** op den daarvoor aangegeven tijd de vergadering. „'t Is moeilijk”, zoo zegt de Voorzitter, „om, wanneer men 15 jaar lang maandelijks

een vergadering heeft te openen, om dan telkens weer 't juiste woord te vinden. Gelukkig kan ditmaal weer een opwekkend woord gesproken worden, immers, ons Genootschap staat er in alle opzichten vrij goed voor. Misschien is de penningmeester niet zoo optimistisch gestemd. Spreker gelooft zulks echter niet. 't Aantal leden gaat stilletjes aan vooruit en bedraagt thans ± 370 betalenden. De publicaties zijn, dank de medewerking van verschillende geleerden en de goede leiding van Pater Schmitz, van groote waarde. Ons Maandblad heeft in de wetenschappelijke wereld goeden naam, al mag niet ontkend worden, dat het voor vele leden vaak ietwat zwaren kost levert. Wat 't Museum betreft, ook hier vinden we gestadigen vooruitgang. Echter is de ruimte, die ons ter beschikking staat, te klein. 't Bestuur moet nog m a a l s aandringen bij B. en W. van Maastricht, om met bekwaam spoed verandering hierin te brengen. 't Bezoek aan 't Museum stemt tot volle tevredenheid. 't Aantal en het gehalte der bezoekers wordt elk jaar grooter en beter. Uit 't persoonlijk bezoek van vele hoogleeraren blijkt ook de belangstelling voor onze verzamelingen van wetenschappelijke zijde. Uit vele mondelinge en schriftelijke mededeelingen is 't duidelijk, dat ons Museum zeer op prijs wordt gesteld.”

Met de hoop, dat deze vergadering en de daarop volgende excursie de banden tusschen de leden en 't Genootschap nog nauwer zal aanhalen, besloot de voorzitter zijn blijmoedig jaaroverzicht.

Hierop deed de **penningmeester** zijn verslag. „Een penningmeester moet zoo wat altijd jere-meëren, dat weten nu eenmaal de leden van welke vereeniging ook en daarvoor staat hij bekend. Niet alzo ik, zei de heer **Pagnier**, en zijn opsomming van ingekomen en uitgegeven gelden deed zien, dat ons Genootschap

er financieel niet slecht aan toe is, al blijft zuinigheid voor de toekomst een gebiedende eisch. Eén jeremiade moet ik toch doen. Bij elke contributie-inning kost 't vaak zeer veel moeite en zeer veel geld om ongeveer een 30 % van de kwitanties geïnd te krijgen. 70 % komt normaal binnen, maar 't gebeurt, dat 3, 4 maal eenzelfde kwitantie moet worden aangeboden. Wat blijft er dan van de fl. 3.50 over voor de kas? Laten die leden toch eens beseffen, wat ze doen met 't betalen van hun contributie telkens uit te stellen." Besloten werd de volgende contributie-inning vroeger en anders te doen plaats vinden. In no. 1 of 2 van elken jaargang van 't Maandblad zal ingesloten worden een girobiljet, met verzoek voor 1 Maart f 3.50 te giroeren op de rekening van 't Genootschap. Wie niet hieraan voldoet krijgt een postkwitantie à f 3.50 verhoogd met de inningskosten.

Na 't verslag van den penningmeester vraagt **P. Schmitz**, of 't niet mogelijk is van den gunstigen financieelen staat, waarin 't Genootschap op 't oogenblik verkeert, gebruik te maken om een reservefonds te stichten, dat in jaren, wanneer de financiën er slecht voorstaan, een geregelde uitgave van 't Maandblad zal verzekeren. Een toestand zooals in 't jaar 1922, toen geen kasgeld aanwezig was en slechts twee afleveringen van 't Maandblad konden worden uitgegeven, mag nimmer meer voorkomen. De heer **Rijk** vraagt om een gedeelte van 't batig saldo te gebruiken voor aanschaffing van materiaal, waarin de kevercollectie kan worden ondergebracht.

De **Voorzitter** antwoordt Pater Schmitz, dat 't zijns inziens niet noodig is om een reservefonds te vormen. De totale som aan contributies en donaties, vermeerderd met de Provinciale subsidie, waarborgt een geregelde uitgave. In 1922 kwam de contributie te laat binnen met 't gevolg, dat we op een gegeven moment vast zaten. Hierin is door een vroegtijdige contributie-inning voorzien. Wat de subsidie van de Provinciale Staten aangaat, die is verzekerd. Ook tot dit college is al lang gedrongen, dat 't Genootschap een groote beteekenis heeft verkregen. Wat de vraag van den heer **Rijk** betreft, 't volgende: 't Gemeentebestuur heeft op zich genomen, de collecties behoorlijk onder te brengen en 't benodigde materiaal daarvoor te leveren. 't Gaat dus niet aan, dat wij, die de collecties aan de stad Maastricht afstaan, daar nu ook nog 't bergingsmateriaal voor leveren. We hebben dit al wel gedaan bij den aankoop van de collectie Nillesen. Een gedeelte van de koop-som is door ons afgedaan, van 't resteerende bedrag betalen we elk jaar rente. Al deze kosten moesten betaald worden door B. en W., krachtens de overeenkomst met hen gesloten. B. en W. moeten hier beslist op gewezen worden. Wij moeten deze mondelinge overeenkomst nog eens met 't college van B. en W. bespreken en dan een contract op-

stellen. Deze kwestie moet eindelijk eens definitief geregeld worden. Op aandrang van dit college hebben we destijds deze waardevolle collectie gekocht. Ons Genootschap kan niet langer jaar in jaar uit rente betalen voor dezen aankoop.

Na den voorzitter en penningmeester krijgt de **secretaris** de gelegenheid voor 't uitbrengen van 't verslag. „'t Ledental", zoo zegt deze, „gaat gestadig vooruit. Eenige leden verloren we door den dood, sommigen bedankten. Vele nieuwen traden toe. Twee gebeurtenissen gaven mij dit jaar 't meeste werk, n.l. de voorbereiding voor de Biologische Tentoonstelling te Amsterdam en de St. Pietersbergkwestie. Op de Biol. Tent. kwam ons Genootschap uit met een uitgebreide collectie, waarin een overzicht werd gegeven van de geologie van Zuid-Limburg. Wat den St. Pietersberg betreft, 't is vechten geweest tegen de bierkaai. De leden weten reeds, er komt een cementfabriek. Dit jaar werd aan twee leden van de 2de Kamer der Staten Generaal op verzoek inlichtingen gegeven omtrent dit vandalisme, waarvan we in Nederland geen weerga vinden. Thans dreigen nieuwe gevaren. 't Jekerdal wordt bedreigd en eveneens de Riessenberg. Ook hier zal ons Genootschap weer protesteeren. Meer kan 't niet doen. Want nog steeds wacht de Regeering met 't indienen van een wet, waardoor bij ontginning van een landstreek, rekening gehouden moet worden met cultureele belangen. Zou zoo iets als thans gebeurt met den St. Pietersberg, ooit gebeurd zijn in België? Ons Genootschap heeft gedaan wat 't kon in deze en wijst dan ook alle verwijten van zich niet genoeg geroerd te hebben onverbiddelijk van zich."

De **voorzitter** dankt den penningmeester en secretaris hartelijk voor 't geen ze in 't afgelopen verenigingsjaar hebben gedaan.

Pater **Schmitz** verzoekt dringend om populaire bijdragen, vooral op botanisch gebied, voor 't Maandblad. 't Gaat toch niet aan om steeds te vragen ook iets te geven voor de biologisch minder georiënteerde leden, zonder dat door de leden zelf iets wordt gedaan. De heer Waage heeft beloofd in deze richting bijdragen te leveren en de leden hebben al eenige bijdragen van hem aangetroffen. 't Kan echter niet steeds van één kant komen. Laten andere leden, er zijn er waarachtig toch genoeg, die over 't één of ander iets kunnen vertellen, hun bijdragen inzenden. Nog eene manier om aan copie te komen, is, elken winter een aantal cursussen te geven, ieder van bijv. 3 avonden. De verslagen door den cursusleider zelf op te stellen, worden dan geplaatst in de Maandbladen.

De **voorzitter** zegt toe, dit voorstel in de eerstvolgende bestuursvergadering ter tafel te brengen.

Hierna krijgt Pater **Schmitz** de gelegenheid voor 't doen van de volgende wetenschappelijke mededeeling:

Reeds bij een vroegere gelegenheid deelde ik iets mede, aldus Spr., over het eigenaardige verschijnsel van boreo-alpine verspreiding bij Phoriden. Ik had toen *Megaselia* (*Aphiochaeta*) *groenlandica*, een in 1900 op Groenland ontdekte en door Lundbeck beschreven soort, in de collectie van het Hongaarsche Nationaal Museum, in drie exemplaren aange troffen, die uit de hooge Tatra afkomstig waren (zie ons Maandblad Vol. 13 [1924] p. 2). Het was dus duidelijk, dat *M. groenlandica* een boreo-alpine verspreiding bezit, want kwam deze soort in de vlakte van Midden-Europa voor, dan zou zij zeker al eens gevonden zijn geworden, hetzij in Oostenrijk, of in Duitschland, Nederland, Denemarken of een andere door Phoridenspecialisten goed doorzochte streek. Verdere vondsten, zoo oordeelde Spr. in 1924, zijn in Europa alleen te verwachten in het barre Noorden en in de hooggebergten.

Feitelijk heeft Spr. thans het voorkomen van *M. groenlandica* in Finland kunnen vaststellen. Zij schijnt daar evenwel veel zeldzamer te zijn dan b.v. in Groenland: in de Phoridencollectie van 't Museum Helsingfors, die een rijk materiaal uit alle provinciën van Finland en Russisch Lapland bevat (± 1600 exemplaren), is slechts een enkel ♂ van *M. groenlandica* aanwezig. Het werd door Palmén bij Enontekis, ongeveer $68\frac{1}{2}^{\circ}$ N in het uiterste Noordoosten van Finland gevonden.

In dezelfde interessante collectie, hem door Prof. Dr. R. Frey ter determinatie toegezonden, kon Spr. ook nog andere gegevens omtrent twee alpine Phoridensoorten verzamelen. *Triphleba pachyneurella* Schmitz, naar een Unicum uit S. Martino, Tirol, vroeger door Spr. beschreven, blijkt ook op verschillende plaatsen in Finland voor te komen. Hetzelfde geldt van *Megaselia* (*Aphiochaeta*) *fuscopleuralis* n. sp. in lit., die Spr. alleen tot nu toe uit Val Genova in de Alpen en de „Wustung” in het Glatzer Bergland bezat. *Megaselia* (*Aphiochaeta*) *clara* Schmitz, waarvan slechts een enkel exemplaar uit Abisko, Noorwegen, bekend was, komt, zooals niet anders te verwachten was, ook in Finland voor (Muonio in de provincie Lapponia Kemensis), maar in de collectie bevindt zich ook een ♂ dezer soort van Nassfeld in de Noorsche Alpen, door Palmén aldaar met andere Diptera verzameld. Reken men bij deze soorten nog *Triphleba palposa* Zett. en *Megaselia* (*Aphiochaeta*) *sordida* Zett., waarvan de boreo-alpine verspreiding reeds vroeger resp. door Holdhaus en Spr. met zekerheid geconstateerd is, dan zijn in 't geheel reeds zes Phoridensoorten als zoodanig bekend.

In 't geheel bevatte de collectie van Helsingfors ± 170 soorten van Phoriden, waarvan meer dan twintig, die voor de wetenschap nieuw zijn, meestal behorende tot het genus *Megaselia*, maar o.a. ook vier nieuwe

Phora-soorten. De beschrijvingen zullen in den loop van 't jaar in het Natuurh. Maandblad gepubliceerd worden.

De voorzitter dankt Spr. voor zijne mededeeling en overhandigt hem exemplaren van *Potentilla reptans* met Cynipidengallen voor P. Dettmer, die door een onbekende in 't Museum te Maastricht waren afgegeven.

(Deze gallen zijn ondertusschen aan P. Dettmer doorgezonden en met dank door hem ontvangen. Z. Eerw. zou gaarne vernemen, door wien en waar ze precies gevonden zijn).

Niets meer aan de orde zijnde, sluit de Voorzitter te ongeveer $11\frac{1}{2}$ uur de vergadering.

VERSLAG

VAN DE GEOLOGISCHE EXCURSIE OP 31 AUGUSTUS 1926.

Op onze maandelijksche Juli-vergadering werd besloten om de excursie, die in den zomer van 1923 verregend was, nog eens opnieuw te houden. Waren we in 1923 tot op de huid nat geregend, bij deze gelegenheid werden we tot op ons gebeente uitgedroogd.

Bleven op de vorige excursie verschillende deelnemers achter, bevreesd voor een nat pak, ook thans was den tocht verschillende leden te zwaar geworden door de warmte. De gast-vrije woning van den Zeer Eerw. Heer van Mulken, Pastoor te Ubagsberg, bracht voor velen een ware uitkomst. Een woord van hartelijken dank voor de daar ontvangen welkome lafenis moge hier worden uitgesproken.

Om circa 2 uur n.m. kwam het excursiegezelschap bijeen aan Café-Restaurant Neerlandia. Onderweg sloten zich nog enkele deelnemers(sters) aan. Bij het Welterhueske verlieten wij den weg Heerlen—Valkenburg, en volgden den landweg (Mergelweg). Reeds spoedig zien wij in het landschap een steilrand verschijnen, die parallel aan den pas verlaten weg loopt. Deze steilrand heeft een tektonischen corsprong en dankt zijn ontstaan aan een bodemdislocatie, de zgn.

Storing van Kunrade. (1)

Men kan deze storing uit de volgende feiten afleiden. Zuidelijk van de storing vinden we direct onder het verweeringsdek Kunrader Krijt. Op het hoogste gedeelte, waarop het dorpje Ubagsberg ligt, wordt dit krijt bedekt door een relict van Onder-Oligoceen zand, hetwelk hellend op het krijt ligt. Bij Huls ligt het contact Krijt-Onder Oligoceen op 198 M. + A.P. Oostelijk van Winthagen is dit contact gedaald tot 154 M. + A.P. In de diepboring No. 26 bij de Hoeve Lindelauf ligt het Krijt op 61,36 M. + A.P. bedekt door Onder-Oligoceen zand. De verwerpingshoogte der Storing van Kunrade bedraagt dus daar ter plaatse rond 93 M.

(1) W. C. Klein. Tektonische und Stratigraphische Beobachtungen am Südwestrande des Limburgischen Kohlenreviers. Dissertatie. Amsterdam 1913.